

Wojna w Ukrainie jako źródło zagrożenia kontynuacji działalności ukraińskich spółek notowanych na GPW w Warszawie

Kamil Gomulski

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mail: kamil.gomulski@ue.katowice.pl

ORCID: [0000-0002-4346-9410](https://orcid.org/0000-0002-4346-9410)

© 2024 Kamil Gomulski

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Gomulski, K. (2024). Wojna w Ukrainie jako źródło zagrożenia kontynuacji działalności ukraińskich spółek notowanych na GPW w Warszawie. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 68(4), 21-29.

DOI: [10.15611/pn.2024.4.03](https://doi.org/10.15611/pn.2024.4.03)

JEL: M41, H56

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest identyfikacja spowodowanych rosyjską inwazją wojskową zagrożeń dla kontynuacji działalności spółek prowadzących działalność w Ukrainie oraz ocena sposobu raportowania tych zagrożeń w sprawozdaniach finansowych.

Metodyka: W badaniu wykorzystano metodę analizy dostępnych sprawozdań finansowych notowanych na GPW w Warszawie spółek prowadzących działalność w Ukrainie. Dokumenty analizowano pod kątem sposobu oceny zdolności do kontynuacji działalności oraz sposobu raportowania istniejących zagrożeń i niepewności.

Wyniki: Badanie wskazuje na szeroki zakres ujawnianych informacji dotyczących negatywnych skutków działań wojennych oraz sposobów zapobiegania im. Jednostki oceniają zdolność do kontynuacji działalności przy założeniu braku dalszych postępów wojsk rosyjskich, informując jednocześnie o istniejących niepewnościach i ryzykach.

Implikacje i rekomendacje: Przeprowadzone badanie wskazuje na występowanie licznych zagrożeń dla funkcjonowania przedsiębiorstw związanych bezpośrednio i pośrednio z toczącą się wojną, które należy uwzględnić przy ocenie zdolności do kontynuacji działalności.

Oryginalność/wartość: Artykuł dotyczy jednej z podstawowych zasad rachunkowości w warunkach pełnoskalowego konfliktu zbrojnego i pozwala na identyfikację najważniejszych zagrożeń dla działalności gospodarczej związanych z wojną i stosowanych w praktyce sposobów oceny zdolności do kontynuacji działalności w warunkach wojny.

Słowa kluczowe: zasada kontynuacji działalności, wojna w Ukrainie, sprawozdanie finansowe

1. Wstęp

Trwająca od 24 lutego 2022 roku pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę stanowi ogromne wyzwanie przede wszystkim dla całego państwa ukraińskiego i wszystkich jego obywateli, ale konflikt ten ma również wpływ na sytuację geopolityczną, gospodarczą i społeczną na całym świecie. Działania wojenne oraz sankcje wymierzone w Rosję spowodowały załamanie wielu łańcuchów dostaw na całym świecie. Pogłębiło to zaburzenia spowodowane wcześniej pandemią COVID-19. W sposób szczególny zaburzenia te dotknęły sektorów energetycznego, żywnościowego i samochodowego (van der Tas i in., 2023, s. 231).

Rosyjska inwazja początkowo objęła północno-wschodnią, wschodnią oraz południową część Ukrainy. Obszar bezpośrednio objęty działaniami wojennymi odpowiadał co najmniej za 29% ukraińskiego produktu krajowego brutto (Astrov i in., 2022, s. 336). Późniejsze sukcesy w wojnie obronnej zmusiły najeźdźców do wycofania się m.in. z terenów północno-wschodniej Ukrainy. Trwająca okupacja oraz działania wojenne na tych terenach spowodowały jednak liczne straty w infrastrukturze, a także zaminowanie rozległych terenów. Rosjanie kontynuują również ataki lotniczo-rakietowe na ukraińską infrastrukturę krytyczną. Po pierwszym roku wojny łączną wartość strat materialnych i koszt odtworzenia infrastruktury oszacowano na 411 mld dol., a wartość ta rośnie z każdym dniem dalszego trwania wojny (Zhuk i in., 2023, s. 210).

Jednym z kluczowych sektorów gospodarki ukraińskiej jest sektor żywnościowy. Do najpoważniejszych skutków wojny związanych z tym sektorem zaliczyć należy okupację ziem południowo-wschodniej Ukrainy oraz blokadę ukraińskich portów morskich, które stanowiły główny kanał eksportu produktów rolnych (Hamulczuk i in., 2023, s. 6-7). Frankowski (2023, s. 38-39) wskazuje również na konieczność przestawienia ukraińskiej gospodarki na potrzeby wojenne oraz na przejęcie przez państwo niektórych istotnych z punktu widzenia militarnego przedsięwzięć.

Prowadzenie działalności gospodarczej w warunkach wojennych wiąże się zatem ze znaczącą niepewnością i ryzykiem. Niezbędne staje się zatem właściwe zarządzanie ryzykiem uwzględniające dynamiczne zmiany warunków zewnętrznych w związku z prowadzeniem działań wojennych (Fomina i in., 2023, s. 541). Kluczowym aspektem jest również właściwe raportowanie ryzyka oraz ocena sytuacji jednostki w warunkach niestabilnego otoczenia. Kwestie te powinny zostać uwzględnione w sprawozdaniach finansowych (Komitet Standardów Rachunkowości (KSR), 2022, s. 3). Ferens (2023, s. 31) zwraca uwagę na konieczność ciągłej modyfikacji strategii zarządzania ryzykiem w warunkach niepewności oraz prezentowanie jej w raportach biznesowych.

Ryzyko i niepewność związane z wpływem wojny mogą w znaczącym stopniu wpływać na zdolność jednostek do kontynuacji działalności. Podobny wpływ w ostatnich latach miała również pandemia COVID-19. Jako iż w takich warunkach prognozowanie przyszłości jest wyjątkowo utrudnione, kluczową kwestią staje się właściwe raportowanie niepewności związanych z kontynuacją działalności (Stancheva-Todorova, 2021, s. 98-99). Niniejszy artykuł stanowi rozwinięcie badań dotyczących ujawnień związanych z kontynuacją działalności jednostek gospodarczych w czasach niestabilności otoczenia gospodarczego. Poprzednie polskie badania dotyczyły przede wszystkim oceny kontynuacji działalności w czasie pandemii COVID-19. W sposób szczególny zjawisko to badano wśród spółek z sektorów, takich jak odzież i kosmetyki, rekreacja i wypoczynek oraz transport i logistyka, ponieważ te sektory wskazywane były jako potencjalnie najbardziej dotknięte skutkami pandemii (Chrostowska i Koleśnik, 2021, s. 16). W podobny sposób zbadano również mocno dotknięte przez kryzys pandemiczny spółki z sektora nieruchomości (Chrostowska, 2023, s. 17).

W sposób szczególny zagrożenia kontynuacji działalności związane z wojną dotyczą podmiotów ukraińskich, co uzasadnia wybór do badania ośmiu notowanych na GPW w Warszawie spółek prowadzących działalność w Ukrainie. Do badania wybrano roczne raporty finansowe spółek publikowane w latach 2022 i 2023.

Celem artykułu jest identyfikacja zagrożeń dla kontynuacji działalności spółek prowadzących działalność na Ukrainie spowodowanych rosyjską inwazją wojskową oraz ocena sposobu raportowania tych zagrożeń w sprawozdaniach finansowych. W badaniu wykorzystano metodę analizy dostępnych sprawozdań finansowych. Dokumenty analizowano pod kątem sposobu oceny zdolności do kontynuacji działalności oraz sposobu raportowania istniejących zagrożeń i niepewności. Niniejsza praca ma charakter opisowy i pozwoli na uzyskanie odpowiedzi na dwa podstawowe pytania badawcze:

- P1: W jaki sposób prowadzone działania wojenne wpływają na funkcjonowanie badanych spółek?
- P2: W jaki sposób badane spółki oceniają zdolność do kontynuacji działalności w warunkach wojny?

2. Przegląd literatury

Zgodnie z ustawą o rachunkowości przyjęte zasady (politykę) rachunkowości należy stosować do sporządzenia sprawozdania finansowego przy założeniu, że jednostka będzie kontynuowała w dającej się przewidzieć przyszłości działalność w niezmnijszym istotnie zakresie, bez postawienia jej w stan likwidacji lub upadłości, chyba że jest to niezgodne ze stanem faktycznym lub prawnym (Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 5). Za ustalenie, czy jednostka ma zdolność do kontynuowania działalności, odpowiada kierownik jednostki. Powinien on uwzględnić wszystkie informacje, które są dostępne na moment sporządzenia sprawozdania finansowego i dotyczą dającej się przewidzieć przyszłości. Zgodnie z treścią ustawy nie jest jednak wymagana żadna procedura ustalania zdolności do kontynuowania działalności. Założenie kontynuacji działalności może być zatem jedynie spełnieniem formalności ustawowych, a nie realną oceną sytuacji jednostki (Gos i Hońko, 2013, s. 139-140).

Zasada kontynuacji działalności jako jedna z podstawowych zasad rachunkowości opisana jest również w standardach międzynarodowych (MSSF). Jeżeli jednostka nie sporządza sprawozdania finansowego przy założeniu kontynuacji działalności ujawnia ona ten fakt oraz powód braku takiego założenia. Ocena zasadności założenia kontynuacji działalności zawsze wiąże się z niepewnością, z uwagi na konieczność oceny potencjalnych zagrożeń w przyszłości na moment sporządzania sprawozdania finansowego. Późniejsze zdarzenia, a w szczególności wpływ otoczenia zewnętrznego, mogą podważyć tę ocenę (Hołda, 2006, s. 21). Ocena zdolności jednostki do kontynuacji działalności dokonywana jest również przez biegłego rewidenta, który może wydać opinię negatywną w przypadku sporządzenia sprawozdania przy założeniu kontynuacji działalności, jeśli według biegłego założenie to jest niezasadne (Międzynarodowy Standard Badania nr 570).

Polskie badania dotyczące zasady kontynuacji działalności często związane są z prognozowaniem upadłości i bankructwa przedsiębiorstw (Hołda, 2006; Kopczyński, 2016). Prognozowanie to oparte jest przede wszystkim na wskaźnikach finansowych, takich jak wskaźnik struktury kapitału, wskaźnik pokrycia zobowiązań środkami pieniężnymi czy wskaźnik obrotowości aktywów (Kopczyński, 2016, s. 380). Obecnie za pierwotny czynnik upadłości przedsiębiorstw przyjmuje się słabość zarządzania, objawiająca się m.in. przeinwestowaniem, złą strategią czy nieodpowiednią współpracą z kontrahentami (Hołda i Strojny, 2019, s. 32-33). Kumor i Poniatowska (2017, s. 129) wskazują natomiast na duże znaczenie rozmiaru i struktury kapitału własnego. Odpowiedni poziom kapitału pozwala na ograniczenie negatywnych skutków zmian sytuacji rynkowej, a co za tym idzie – zmniejsza ryzyko wystąpienia zagrożenia kontynuacji działalności. Maślanka (2019) zwraca uwagę na płynność finansową, gdyż problemy z jej zachowaniem mogą w prosty sposób doprowadzić do upadłości jednostki.

Objawy świadczące o zagrożeniu kontynuacji działalności podzielić można na (Szczepankiewicz, 2013, s. 119-122):

- objawy finansowe, takie jak m.in. utrata zdolności płatniczej, trwały spadek rentowności,
- objawy operacyjne, takie jak m.in. utrata podstawowego rynku zbytu, niedobory surowców lub materiałów;
- pozostałe objawy niefinansowe, takie jak m.in. toczące się postępowania sądowe, zmiany w przepisach prawnych, sytuacja makroekonomiczna kraju.

Do oceny i prognozowania zdolności jednostek do kontynuacji działalności w piśmiennictwie naukowym najczęściej stosowane są objawy i wskaźniki finansowe, ale kompleksowa ocena takiej zdolności powinna również obejmować czynniki o charakterze niefinansowym (Iwanowicz, 2017, s. 27-28). W okresie kryzysów czy wojen większe znaczenie mogą jednak mieć zagrożenia operacyjne i pozostałe zewnętrzne, wynikające ze specyfiki systemu gospodarczego, decyzji politycznych bądź sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej. Zagrożenia takie są trudniejsze do prognozowania ze względu na brak wskaźników finansowych pozwalających z wyprzedzeniem przewidzieć skutki działań wojennych czy kryzysów światowych. Jednakże właściwa ocena wpływu takich zagrożeń na działalność jednostki jest konieczna (Krajowy Standard Rachunkowości nr 14).

Temat wojny jako źródła zagrożenia kontynuacji gospodarczej nie jest szeroko obecny w polskiej literaturze naukowej, natomiast jest on obecny w literaturze ukraińskiej. Podolianchuk i in. (2023, s. 147-148) wskazują na konieczność wprowadzania efektywnej organizacji rachunkowości w celu zmniejszenia nakładu pracy księgowych w czasie wojny oraz na właściwą optymalizację podatkową. Kuzub i in. (2023, s. 120) zwracają uwagę na konieczność przygotowania się do właściwej wyceny kosztów odtworzenia zniszczonych w wyniku działań wojennych aktywów. W okresie obowiązywania stanu wojennego w Ukrainie część obowiązków sprawozdawczych została zawieszona, choć zaleca się składanie sprawozdań i innych dokumentów finansowych (Luchko i Szmitka, 2023, s. 33-34).

Brak krajowych publikacji dotyczących wpływu wojny w Ukrainie na funkcjonowanie rachunkowości w podmiotach zagrożonych działaniami wojennymi i ich sprawozdawczość uzasadnia konieczność przeprowadzenia badań w tym obszarze. Analiza sposobów oceny zdolności do kontynuacji działalności jednostek prowadzących działalność w kraju, w którym toczy się wojna, pozwoli na poszerzenie wiedzy o zagrożeniach dla prowadzenia działalności gospodarczej w czasie wojny.

3. Metodyka badań

W niniejszej pracy przyjęto podejście jakościowe, w związku z faktem, iż ujawniane informacje dotyczące zagrożenia kontynuacji działalności mają charakter przede wszystkim opisowy, niepodlegający kwantyfikacji (Głębocka, 2016, s. 74). W szczególności niewymierny charakter mają zagrożenia związane z wojną. W tym przypadku nie jest zasadne wykorzystanie wyłącznie wskaźników analizy finansowej, gdyż działania wojenne mogą uniemożliwić funkcjonowanie również przedsiębiorstwom o bardzo dobrej kondycji finansowej. Podejście takie wykorzystywane było w wielu badaniach dotyczących kontynuacji działalności (m.in. Chrostowska, 2023; Ferens, 2023).

W badaniu wykorzystano metodę analizy dostępnych sprawozdań finansowych wybranych spółek. Dokumenty analizowano pod kątem sposobu oceny zdolności do kontynuacji działalności oraz sposobu raportowania istniejących zagrożeń i niepewności. Przeanalizowano również ujawnione w sprawozdaniach i innych dokumentach straty wojenne oraz działania mające na celu minimalizację tych strat.

Do badania wybrano grupę ośmiu notowanych na GPW w Warszawie spółek prowadzących działalność w Ukrainie. Siedem spółek prowadzi działalność w sektorze rolniczym, jedna w sektorze górniczym. Podobną grupę ukraińskich spółek badali pod kątem relacji ryzyka i stopy zwrotu Hurnyak i Struk (2023). Spośród badanych spółek dwie mają siedzibę w Ukrainie, pozostałe zarejestrowane są na Cyprze oraz w Luksemburgu. Spośród wybranej grupy spółek dwie, tj. MLK Foods Public Company Ltd. oraz Agroton Public Ltd.¹, nie opublikowały sprawozdań finansowych w ostatnich dwóch latach, dlatego w dalszym badaniu wykorzystane będą sprawozdania sześciu spółek.

---

¹ Spółka Agroton Public Ltd. poinformowała o odroczeniu terminu sporządzenia sprawozdania finansowego za rok 2021, a także informowała w komunikatach o stratach wojennych.

W badaniu wykorzystano sprawozdania finansowe za lata 2021 oraz 2022 (w przypadku Kernel Holding SA wykorzystano sprawozdania za rok obrotowy kończący się 30 czerwca 2022 oraz 30 czerwca 2023, w przypadku Coal Energy SA wykorzystano tylko sprawozdanie za rok obrotowy kończący się 30 czerwca 2022 r., w związku z brakiem opublikowania kolejnego sprawozdania do dnia 12.04.2024). W sprawozdaniach za rok 2021, które nie zostały zatwierdzone przed 24 lutego 2022 r., ujawniane powinny być istotne zdarzenia po dniu bilansowym i wpływ tych zdarzeń na możliwość kontynuacji działalności (KSR, 2022). Źródłem danych były strony internetowe poszczególnych spółek.

4. Rezultaty badań

Pierwszy etap badania dotyczył klasyfikacji zdarzeń wpływających na działalność gospodarczą spowodowanych rosyjską inwazją na Ukrainę. Badane podmioty raportują bezpośredni i pośredni wpływ działań wojennych na prowadzoną działalność. Informacje przedstawiane są przede wszystkim w formie opisowej. Jedna spółka oceniła również straty wartościowo, w podziale na straty w aktywach trwałych, zapasach i dodatkowych wydatkach socjalnych. Raportowane straty związane są przede wszystkim z pięcioma rodzajami zdarzeń, których przykłady przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Zdarzenia wojenne wpływające na działalność badanych podmiotów.

Rodzaj zdarzeń	Przykłady raportowanych strat
Zniszczenia infrastruktury	zniszczenie elewatora zbożowego (IMC SA, Agroton Public Limited), zniszczenie infrastruktury portowej na skutek ataków dronów (Kernel Holding SA), zniszczenie ciągnika rosyjską rakieta (Astarta Holding PLC)
Okupacja terenów	zajęcie wszystkich aktywów w obwodzie ługańskim (Agroton Public Limited), czasowa okupacja ziemi rolnej (Astarta Holding PLC, IMC SA), brak dostępu do fabryk położonych blisko linii frontu (Kernel Holding SA)
Straty osobowe	powołanie pracowników do armii (IMC SA, Kernel Holding SA, Ovostar Union PLC), śmierć pracowników powołanych do armii (Kernel Holding SA), konieczność ewakuacji personelu (Kernel Holding SA), śmierć pracowników w ataku raketowym (Astarta Holding PLC)
Braki energii	konieczność ograniczenia działalności na skutek przerw w dostawie energii elektrycznej (Kernel Holding SA, Coal Energy SA, Astarta Holding PLC)
Zakłócenie łańcucha dostaw	ograniczenie możliwości eksportu produktów drogą morską (Kernel Holding SA, Ovostar Union PLC, Astarta Holding PLC, IMC SA), brak dostępu do rynku zbytu na okupowanych terytoriach (Ovostar Union PLC)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań badanych spółek.

Skala wpływu poszczególnych zdarzeń zależy od specyfiki działalności prowadzonej przez dany podmiot. Przede wszystkim znaczenie ma położenie aktywów należących do spółki, gdyż od tego zależy ryzyko okupacji terenów oraz zniszczeń na skutek działań wojennych. Jednostki posiadające aktywa w zachodniej i centralnej części Ukrainy są znacznie mniej narażone na skutki takich zdarzeń. Wszystkie badane podmioty są jednak narażone na straty osobowe związane z mobilizacją żołnierzy oraz atakami na infrastrukturę cywilną, a przede wszystkim na infrastrukturę energetyczną. Największe zagrożenie dla działalności związane jest z blokadą eksportu przez Morze Czarne, ponieważ transport morski stanowi kluczowy sposób transportu produktów spożywczych (Hamulczuk, 2023, s. 6-7). Trudności ze sprzedażą wyrobów mogą prowadzić do zaburzenia płynności finansowej jednostek. Badane jednostki raportują wiele działań mających na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom wojny oraz dostosowanie do prowadzenia działalności gospodarczej w warunkach stanu wojennego. Do najczęściej wskazywanych działań należą:

- rozwój alternatywnych dróg eksportu produktów, w szczególności drogą kolejową;
- przeniesienie części fabryk i biur do regionów mniej zagrożonych bezpośrednimi skutkami działań wojennych;

- inwestycje we własne źródła energii;
- zapewnienie odpowiednich zapasów na wypadek trudności z dostawą materiałów;
- przeprowadzanie szkoleń z zakresu bezpieczeństwa dla pracowników;
- przeprowadzanie negocjacji z wierzycielami w celu odroczenia terminów płatności zobowiązań oraz uruchomienie dodatkowych kredytów.

Podjęwane działania, zgodnie z oceną zarządów spółek, pozwalają na kontynuowanie działalności również w warunkach wojennych. W związku z tym wszystkie badane sprawozdania finansowe zostały sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności. Słuszność takiego założenia została potwierdzona również przez biegłych rewidentów². W przypadku spółek, które nie opublikowały jeszcze sprawozdań, nie można jednak założyć, że będą one sporządzone przy takim założeniu. Fakt braku terminowego opublikowania sprawozdań, a także komunikaty o zajęciu aktywów (Agroton Public LTD) wskazują na możliwość wystąpienia istotnych zagrożeń dla kontynuacji działalności.

Podczas sporządzania sprawozdań spółki dokonywały oceny zdolności do kontynuacji działalności oraz raportowały sposób dokonania takiej oceny. W sprawozdaniach za rok 2021 oceniano wpływ działań wojennych jako istotne zdarzenie po dniu bilansowym. W tabeli 2 przedstawiono sposób oceny zagrożeń kontynuacji działalności oraz rodzaje takich zagrożeń w poszczególnych podmiotach.

Tabela 2. Ocena zdolności jednostek do kontynuacji działalności w sprawozdaniach finansowych

Podmiot	Sposób oceny zdolności do kontynuacji działalności	Raportowane zagrożenia i niepewności związane z kontynuacją działalności
Astarta Holding PLC	przygotowanie 12-miesięcznej prognozy finansowej przy założeniu braku zwiększenia skali działań zbrojnych w rejonie funkcjonowania	mobilizacja skutkująca utratą pracowników, ograniczenie dostępu do eksportu drogą morską, braki w paliwach i energii
IMC SA	przygotowanie prognoz przy założeniu kontynuacji funkcjonowania korytarza zbożowego na Morzu Czarnym i przy jego zablokowaniu	ryzyko utraty zapasów i środków trwałych, braki energii, uniemożliwienie eksportu towarów, ryzyko ataków na infrastrukturę IT
Coal Energy SA	informacja o braku możliwości właściwej oceny strat spowodowanych inwazją	zawieszenie normalnej aktywności kopalni
KSG AGRO SA	ocena bieżącej sytuacji spółki w warunkach wojny rosyjsko-ukraińskiej (w tym ocena skutków działań trwających od 2014 roku), sporządzenie 5-letniego planu finansowego przy założeniu braku istotnych zmian w przebiegu wojny	ze względu na ulokowanie działalności w centralnej części Ukrainy ryzyko bezpośredniego zagrożenia działaniami wojennymi na moment sporządzania sprawozdań nie było wysokie, ale nie można mieć pewności co do dalszego rozwoju wojny
Kernel Holding SA	ocena bezpośrednich i pośrednich skutków wojny, przygotowanie 12-miesięcznej scenariuszy finansowych przy założeniu funkcjonowania i zablokowania korytarza zbożowego na Morzu Czarnym	zakłócenia logistyki, ryzyko utraty infrastruktury, zapasów i zdolności produkcyjnych, konieczność spłaty obligacji przy trudnościach ze sprzedażą produktów
Ovostar Union PLC	przygotowanie i aktualizowanie projekcji finansowych i przepływów pieniężnych z uwzględnieniem możliwych negatywnych skutków wojny	ryzyko związane z bezpieczeństwem pracowników, zniszczeniami i przerwaniem łańcucha dostaw, utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań badanych spółek.

Badane spółki szeroko raportują możliwe zagrożenia dla ich dalszego funkcjonowania w warunkach wojny. Zaznaczają one jednocześnie istnienie niepewności związanych z kontynuacją działalności. Są one jednak związane z ewentualną znaczną eskalacją działań wojennych i postępami wojsk agresora, co nie jest zależne od samej jednostki i nie oznacza braku zasadności założenia kontynuacji działalności w sprawozdaniu. W tabeli 3 przedstawiono szczegółowe założenia zastosowane przy formułowaniu prognoz finansowych służących ocenie zdolności kontynuacji działalności.

² Z wyjątkiem spółki Coal Energy SA, której sprawozdanie nie było badane przez biegłego rewidenta.

Tabela 3. Założenia zastosowane przy formułowaniu prognoz finansowych

Podmiot	Założenia zastosowane przy formułowaniu prognoz
Astarta Holding PLC	brak dalszych postępów wojsk rosyjskich, możliwość uzyskania finansowania bankowego, ograniczenie eksportu drogą morską, zmniejszenie wydatków inwestycyjnych
IMC SA	brak istotnych postępów wojsk rosyjskich, brak zniszczeń lub utraty kontroli nad kluczowymi aktywami, możliwość przeprowadzenia żniw w kolejnym roku
Coal Energy SA	brak prognoz finansowych w badanym sprawozdaniu
KSG AGRO SA	brak okupacji terenów należących do spółki, brak zniszczeń infrastruktury należącej do spółki, utrzymanie wymaganego poziomu produkcji pasz, przedłużenie terminu wymagalności zobowiązań lub możliwość zaciągnięcia dodatkowego finansowania
Kernel Holding SA	utrzymanie możliwości eksportu zbóż, możliwość przeprowadzenia zasiewów i żniw w kolejnym roku, wydłużenie terminów wymagalności zobowiązań
Ovostar Union PLC	dostęp do środków pieniężnych z otrzymanych linii kredytowych, możliwość zakupu wystarczającej ilości pasz, dalszy dostęp do dróg eksport

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań badanych spółek.

Przygotowując prognozy, podmioty zakładają brak istotnych zmian sytuacji na froncie wojny, co jest zrozumiałe ze względu na brak możliwości przewidzenia wyniku starć zbrojnych przez osoby przygotowujące konkretne sprawozdanie. Podmioty biorą jednak pod uwagę m.in. możliwe negatywne skutki spowodowane zamknięciem korytarza zbożowego na Morzu Czarnym i innych dróg eksportu produktów oraz trudności w dostępie do materiałów niezbędnych w ich działalności. Zakładają jednak możliwość utrzymania zewnętrznych źródeł finansowania, a w szczególności przedłużenia terminów wymagalności zobowiązań. W sprawozdaniach nie są podane konkretne wyniki prognoz finansowych, a jedynie ich wpływ na zdolność do kontynuacji działalności.

5. Dyskusja i wnioski

Przeprowadzone badanie wskazuje na występowanie licznych zagrożeń dla funkcjonowania przedsiębiorstw, związanych bezpośrednio i pośrednio z toczącą się wojną, które należy uwzględnić przy ocenie zdolności do kontynuacji działalności. Wskazane w badaniu zagrożenia sklasyfikować można jako zagrożenia o charakterze operacyjnym (dotyczące zakłócenia łańcucha dostaw czy braków energii i materiałów) oraz do pozostałych zagrożeń niefinansowych (zniszczenia infrastruktury, okupacja terenów, straty osobowe) (Szczepankiewicz, 2013, s. 119-122). Właściwe raportowanie takich zagrożeń jest niezbędne dla właściwej oceny realnego wpływu wojny na konkretne przedsiębiorstwo. Kluczowe znaczenie ma również właściwe zarządzanie powstającym ryzykiem i szybka reakcja na dynamicznie zmieniające się otoczenie polityczne i gospodarcze (Ferens, 2023, s. 24-25). Sposób raportowania o zagrożeniach przez badane spółki należy ocenić pozytywnie, przy zastrzeżeniu, że większość podmiotów nie uwzględniała całościowej finansowej wyceny strat związanych z wojną.

W warunkach toczącej się w kraju wojny istnienie niepewności co do kontynuacji działalności nie jest niczym zaskakującym, dlatego o istnieniu takowych poinformowały wszystkie badane podmioty. Pozytywnie należy ocenić ujawnienie tych informacji już w sprawozdaniach za rok 2021, sporządzanych tuż po rosyjskiej inwazji (co jest zgodne ze stanowiskiem m.in. Komitetu Standardów Rachunkowości). W badanych dokumentach raportowano sposób oceny zdolności do kontynuacji działalności oraz przyjęte w tej ocenie założenia. Słuszne wydaje się założenie braku większych postępów agresora, gdyż nie jest to możliwe do przewidzenia na poziomie jednostek gospodarczych. Jedynie w przypadku jednej spółki, ze względu na brak możliwości rzetelnej oceny strat, odstąpiono od szerszej oceny zdolności do kontynuacji działalności. Ujawnienia niepewności dotyczących kontynuacji działalności stały się częstsze wraz z początkiem pandemii COVID-19 (Chrostowska i Koleśnik, 2021, s. 24). Wojna jako kolejne zdarzenie o charakterze nadzwyczajnym również powoduje występowanie takich ujawnień, w tym także w sprawozdaniach podmiotów nieprowadzących bezpośrednio działalności w Ukrainie (van der Tas, 2023, s. 237).

Artykuł dotyczy jednej z podstawowych zasad rachunkowości w warunkach pełnoskalowego konfliktu zbrojnego. Przeprowadzone badanie pozwoliło na identyfikację najważniejszych zagrożeń dla działalności gospodarczej związanych z wojną i stosowanych w praktyce sposobów oceny zdolności do kontynuacji działalności w warunkach wojny. Badanie praktyki rachunkowości w sytuacjach szczególnych może pomóc wypracować uniwersalne rozwiązania do zastosowania w takich przypadkach. Ze względu na aktualne ryzyko kryzysów czy napięć geopolitycznych na świecie badania takie powinny być kontynuowane. Niniejsze badanie dotyczy jedynie grupy spółek notowanych na GPW w Warszawie. Ze względu na niewielką populację badania nie należy uogólniać wniosków. Dalsze badania dotyczące ujawnień związanych z zagrożeniami dla kontynuacji działalności w warunkach wojny powinny dotyczyć większej grupy spółek ukraińskich oraz innych, na których działalność w istotnym stopniu wpływa tocząca się wojna. Kolejne analizy warto również rozszerzyć o wskaźniki finansowe oraz miary oceny zdolności do kontynuacji działalności.

Bibliografia

- Astrov, V., Ghodsi, M., Grieveson, R., Holzner, M., Kochnev, A., Landesmann, M., Pindyuk, O., Stehrer, R., Tverdostup, M., & Bykova, A. (2022). Russia's Invasion of Ukraine: Assessment of the Humanitarian, Economic and Financial Impact in the Short and Medium Term. *International Economics and Economic Policy*, (19), 331-381. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10368-022-00546-5>
- Chrostowska, E. (2023). Ocena kontynuacji działalności dokonana w raportach finansowych przez zarządy spółek giełdowych z sektora nieruchomości w Polsce w czasie pandemii COVID-19. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 47(2), 11-33. <https://ztr.skwp.pl/resources/html/article/details?id=609970&language=pl>
- Chrostowska, E. i Koleśnik, K. (2021). Kontynuacja działalności w raportach finansowych spółek giełdowych w okresie pandemii COVID-19 – wyniki badania empirycznego. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości* 45(3), 9-27. <https://ztr.skwp.pl/resources/html/article/details?id=221368&language=pl>
- Ferens, A. (2023). Ujawnienie szczególnych obszarów ryzyka w wybranych sprawozdaniach w dobie kryzysu. *Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania GWSH*, (20), 23-32. https://www.gwsh.pl/content/biblioteka/org/zeszyty/zarzadzanie-zn20/ZN20_Ferens.pdf
- Fomina, O., Semenova, S., Moshkovska, O., Yevdoshchak, V., Manachynska, Y. (2023). Risk-oriented Strategic Management Accounting in Ukraine. *Business: Theory and Practice*, 24(2), 533-543. <https://www.researchgate.net/publication/375973002>
- Frankowski, P. (2023). Konsekwencje wojny rosyjsko-ukraińskiej dla gospodarki światowej. W: A. Gruszczak (red.), *The War Must Go On. Dynamika Wojny w Ukrainie i jej reperkusje dla bezpieczeństwa Polski*. Wydawnictwo Księgarnia Akademicka.
- Głębocka, M. (2016). Przesłanki braku kontynuacji działalności a sprawozdawczość finansowa jednostki – wybrane problemy. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, (287), 67-76. <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-c21c54ee-1df2-4774-8a80-f66fb7b4460c>
- Gos, W. i Hońko, S. (2013). Próba kwantyfikacji założenia kontynuacji działalności. *Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów*, (129), 131-143.
- Hamulczuk, M., Cherevyk, D., Makarchuk, O., Kuts, T., Voliak, L. (2023). Integration of Ukrainian Grain Markets with Foreign Markets during Russia's Invasion of Ukraine. *Problems of Agricultural Economics*, 377(3), 1-25. <https://doi.org/10.30858/zer/177396>
- Hołda, A. (2006). *Zasada kontynuacji działalności i prognozowanie upadłości w polskich realiach gospodarczych*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Hołda, A. i Strojny, K. (2019). Determinanty upadłości przedsiębiorców w Polsce – systematyka i badanie komparatywne opinii kadry zarządzającej i syndyków. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 101(157), 9-34. <https://ztr.skwp.pl/resources/html/article/details?id=187265&language=pl>
- Hurnyak, I. i Struk, O. (2023). Risk-return Profile of Ukrainian Agribusiness: Assessing the Potential of Investment Policy. *Journal of Agribusiness and Rural Development*, 3(69), 253-268. <https://www1.up.poznan.pl/jard/index.php/jard/article/view/1742>
- Iwanowicz, T. (2017). Ocena założenia o kontynuacji działalności przedsiębiorstwa z punktu widzenia biegłych rewidentów. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 95(151), 9-29. <https://ztr.skwp.pl/resources/html/article/details?id=156705&language=pl>
- Komitet Standardów Rachunkowości. (2022). *Sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności w warunkach rosyjskiej agresji na Ukrainę*.
- Kopczyński, P. (2016). *Prognozowanie upadłości spółek giełdowych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 14. (b.d.). *Kontynuacja działalności oraz rachunkowość jednostek przy braku kontynuowania działalności*.
- Kumor, I. i Poniatowska, L. (2017). Kapitały własne i ich znaczenie w zachowaniu kontynuacji działalności. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (484), 120-130. <https://www.dbc.wroc.pl/Content/38315>

- Luchko, M. i Szmítka, S. (2023). *Audit: Local and Global Aspects*. West Ukrainian National University in Ternopil. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47974/1/Mono%20fin-1.pdf>
- Maślanka, T. (2019) *Płynność finansowa determinantą zdolności kontynuacji działalności przedsiębiorstwa*. Wydawnictwo CeDeWu.
- Międzynarodowy Standard Badania nr 570. (b.d.). *Kontynuacja działalności*.
- Podolianchuk, O., Ishchenko, Y., Koval, N., Pravdiuk, M. (2023). *Accounting for Business Management under the Conditions of Martial State and the Recovery of the National Economy in Ukraine*. University of Security Management in Kosice. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/48007>
- Stancheva-Todorova, E. (2021). Covid-19 Impact on the Going Concern Assessment – the Management Perspective. *International Scientific Journal „Innovations”, (3)*. <https://stumejournals.com/journals/innovations/2021/3/96.full.pdf>
- Szczepankiewicz, E. (2013). Propozycja identyfikacji i klasyfikacji zagrożeń w ocenie zasadności przyjęcia założenia o kontynuacji działalności w jednostkach. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, 73(129)*, 113-130. <https://ztr.skwp.pl/resources/html/article/details?id=14537&language=pl>
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r., poz. 120)
- Van der Tas, L., Boeijink, M., Meirkulov, K. (2023). Impact of War in Ukraine on Annual Reports of European Listed Companies. *Maandblad Voor Accountancy en Bedrijfseconomie, 97(9/10)*. <https://mab-online.nl/article/112912/>
- Zhuk, V., Pugachov, M., Shpykuliak, O., Bezduhna, Y., Popko, Y. (2023). Application of Accounting for the Assessment of War Losses for Agribusiness Enterprises of Ukraine. *Agricultural and Resource Economics, 9(3)*, 197-215. <https://www.researchgate.net/publication/374576750>

The War in Ukraine as a Source of Threat to the Continued Activity of Ukrainian Companies Listed on the Warsaw Stock Exchange

---

Abstract

Aim: The aim of the article is to identify threats concerning the continued activity of companies operating in Ukraine, caused by the Russian military invasion and to assess the method of reporting these threats in financial statements.

Methodology: The study used the method of analysing available financial statements of companies listed on the WSE operating in Ukraine. The documents were studied in terms of how to assess the ability to continue as a going concern and how to report existing threats and uncertainties.

Results: The study indicated a wide range of disclosed information regarding the negative effects of warfare and ways to prevent them. The companies assessed their ability to continue operations assuming no further advances by Russian troops, while reporting on existing uncertainties and risks.

Implications and recommendations: The conducted study indicated the existence of numerous threats to the functioning of companies related directly and indirectly to the ongoing war, which should be taken into account when assessing the ability to continue operations.

Originality/value: The article addressed one of the basic principles of accounting in conditions of a full-scale armed conflict, allowing for the identification of the most important threats related to war and the practical method of assessing the ability to continue operations in conditions of war.

Keywords: going concern principle, war in Ukraine, financial statements

---